

Oponentský posudok dizertačnej práce

Dizertantka: **Jana Jiroutová, M.Phil.**

Dizertačná práca: **Histórie muzejní a galerijní pedagogiky v díle významných angloamerických odborníků**

Pracovisko: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Katedra výtvarnej výchovy

Program, odbor: doktorské studium program Specializace v pedagogice, obor Výtvarná výchova (teorie výtvarné pedagogiky a výtvarné tvorby)

Rozsah: 155 strán

Vedúci DP: doc. Mgr. Petra Šobánková, Ph.D.

Oponent DP: PaedDr. Martina Pavlíková, PhD.

Pracovisko: Múzeum mesta Bratislavy

a) Význam dizertačnej práce pre odbor

Dizertačná práca Jany Jiroutovej, M.Phil. analyzuje a objasňuje vznik a vývoj múzejnej a galerijnej pedagogiky v angloamerickom prostredí. Zaoberá stále aktuálnou problematikou, na problém však nazerá z pohľadu historického-porovnávacej analýzy.

Dizertačná práca J. Jiroutovej je pre odbor výtvarnej výchovy prínosná na jeden strane ako prehľadová štúdia zameraná na vznik a vývoj múzejnej a galerijnej pedagogiky v angloamerickom prostredí a na strane druhej ako historicko-porovnávacia výskumná štúdia danej problematiky, ktorá môže byť veľkým prínosom nie len pre študentov v odbore, ale aj pre ďalší rozvoj múzejnej pedagogiky. Autorka v dizertačnej práci identifikovala kľúčové pedagogické teórie a prístupy, ktoré formovali teóriu a prax odboru múzejnej a galerijnej pedagogiky. Prínosom je autorkin široko vymedzený prístup, ktorý sleduje okrem už spomínaných odborov aj spoločenské a politické zmeny v angloamerickom prostredí (predovšetkým v USA), ktoré formovali vznik múzeí a potrebu vzdelávať aj prostredníctvom múzeí. Samotný výskum predstavuje originálny a informačne bohatý prínos pre odbor múzejnej a galerijnej pedagogiky predovšetkým sprístupnením myšlienok angloamerických autorov, z ktorých mnohé poznatky a zistenia sú, ako v Českej tak i Slovenskej republike, neznáme.

b) Vyjadrenie k postupu riešenia problémov, k použitým metódam a splnenia stanoveného cieľa

Predmetom skúmania bola história múzejnej a galerijnej pedagogiky v angloamerickom prostredí. Cieľom dizertačnej práce bolo vytvoriť teoretický korpus analyzujúci skutočnosti a fakty, ktoré vytvorili podmienky pre vznik odboru. Jedná sa o historicko-pedagogický výskum, ktorý analyzoval kľúčové osobnosti angloamerického prostredia a ich podiel na vzniku i ďalšom vývoji a formovaní odboru.

Pri analýze primárnych prameňov autorka uplatnila komparatívny prístup, kde analyzovala kľúčové osobnosti, ich diela a materiál, čo dokladuje aj v použitej literatúre.

Pri samotnom výskume autorka uplatnila interdisciplinárny prístup v úzkej spolupráci, predovšetkým s pedagogikou, psychológiou či ďalšími spoločensko-vednými a kultúrno-vednými odbormi. K povahe dizertačnej práce a jej stanovenému cieľu výskum bol realizovaný metódou synchronnej komparácie, kde autorka sledovala stanované skúmané otázky v rôznych dielach u rôznych autorov žijúcich približne v rovnakom období a na pozadí historicko-spoločenských zmien v spoločnosti v angloamerickom prostredí.

Splnenie stanovaných cieľov autorka dokladá na str. 131 – 140. Autorka konštatuje, že jej cieľom bolo priniesť historicko-porovnávacu analýzu múzejnej a galerijnej pedagogiky v dielach angloamerických odborníkov, ktorý stáli pri zrode, ale aj ďalšom formovaní odboru. V tomto smere bol cieľ naplnený a sledovaný v troch historických etapách od formovania

múzeí v 18. storočí až po súčasnosť a to aj z hľadiska analýzy problému v kontexte súvisiacich odborov (muzeológia, pedagogika, psychológia, sociológia, filozofia, antropológia a d'al.) a predovšetkým na pozadí všeobecných celospoločenských zmien. Autorka si výskumom kládla za cieľ zastávať aj funkciu prognostickú a na základe výskumu dať pre odbornú a širokú verejnosť zdroj podnetov a skúsenosti formujúcich tvorbu nových modelov múzejno-pedagogickej praxe, ktoré sa odzrkadlili aj pri formovaní výskumných otázok. V tomto smere bol cieľ tiež splnený, no v závere a hodnotení stanovaných cieľov by bolo vhodnejšie viac konkretizovať práve odpovede na otázky, ktoré koncepcie a kľúčové momenty sa odrážajú v súčasnej pedagogike, a ktoré sú stále aktuálne. Mám skôr na mysli dôraz na praktickú funkciu analýzy, ktorá naplňala prácu prognostickú funkciu daného výskumu. Zo strany oponenta tu nejde o kritickú poznámku, ale o ponuku k diskusii a reflexii získaných myšlienok pri formovaní nových modelov múzejno-pedagogickej praxe, napríklad aj z pohľadu rôznorodosti múzeí a ich tematického zamerania.

c) Stanovisko k výsledkom dizertačnej práce a k pôvodnému konkrétnemu prínosu predkladateľa

Pôvodný konkrétny prínos prekladanej práce spočíva v pomerne rozsiahlom a interdisciplinárnom kvalitatívnom výskume v odbore múzejnej a galerijnej pedagogiky. Výstupom je historizujúca kritická štúdia daného odboru, jeho teória a prax v dielach angloamerických autorov. Napriek tomu, že autorka bola limitovaná aj počtom strán dizertačnej práce, priniesla naozaj prehľadovú teoretickú štúdiu, ktorá analyzuje vznik a formovanie odboru od vzniku prvých múzeí a formovania ich vzdelávacej funkcie, od ich postavenia v spoločnosti, cez reformy v školskom systéme z hľadiska formálneho vzdelávania a jeho odrazu v neformálnom vzdelávaní. Poukazuje na meniaci sa prístup k návštevníkom i na overené modely v múzejno-pedagogickej praxi. Táto téma je dôležitá z hľadiska ďalšieho smerovania a vývoja odboru múzejnej a galerijnej pedagogiky. Problematika bola skúmaná a zasadená do širších odborových i medziodborových kontextov a sledovaná aj na pozadí všeobecných spoločenských zmien. Autorka vypracovala pomerne sumárny a ucelený pohľad na vznik a vývoj múzejnej a galerijnej pedagogiky u angloamerických autorov, ktorých poznatky a zistenia mali vplyv na formovanie odboru nie len v Českej republike, ale aj v rámci Európy a stále sú dôležitým zdrojom pre ďalšie formovanie odboru.

d) Vyjadrenie k usporiadaniu, prehľadnosti, formálnej úprave a jazykovej úrovni

Práca je prehľadná a logicky štruktúrovaná, čo podporuje zrozumiteľnosť pre čitateľa. Formálna stránka práce zodpovedá štandardným požiadavkám na dizertačnú prácu v odbore. Doporučujem do budúcnosti uistiť, aby poznámky pod čiarou a samotná poznámka boli na jednej strane (str. 26 – 27, poznámka 11; str. 48 – 49, poznámka 18, ďalej str. str. 82, 83, 84, 85). K jazykovej úrovni práce nemám žiadne pripomienky. Mám však poznámku k prekladom názvov zahraničných publikácií. V texte sa striedajú kapitoly (časti kapitol), kde sú názvy publikácií v zátvorke preložené a kapitoly, kde nie. Bolo by dobré aj túto stránku práce ujednotiť.

e) Vyjadrenie k publikáciám autorky

Publikované práce Jany Jiroutovej, M. Phil. plne odpovedajú oboru dizertačného štúdia a týkajú sa tém spracovaných v dizertačnej práci.

f) Záver

Posudzovanú dizertačnú prácu Jany Jiroutovej, M. Phil. doporučujem k obhajobe.

V Bratislave 7. 1. 2019

PaedDr. Martina Pavlíková, PhD.

Oponentský posudek disertační práce

Jana Jiroutová, M.Phil.

Historie muzejní a galerijní pedagogiky v díle významných angloamerických odborníků

Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, katedra výtvarné výchovy, 2018, 155 s.

DSP Specializace v pedagogice, obor Výtvarná výchova (teorie výtvarné pedagogiky a výtvarné tvorby)

Školitelka: doc. Mgr. Petra Šobáňová, Ph.D.

Oponent: doc. PhDr. Martin Horáček, Ph.D., PdF UP v Olomouci

a) Zhodnocení významu disertace pro příslušný obor

Disertace představuje a vysvětluje materiál v česko-slovenském odborném prostředí známý pouze výběrově. Poněvadž se v posledních letech – s ohledem na standardní jazykovou vybavenost – „světovou“ odbornou rozpravou u nás myslí (nejen v muzejní pedagogice) primárně rozprava angloamerická, může nám její syntetické uchopení významně ulehčit situování referencí dosud nezdědila nahodilých a kolážovitých. Viděl bych jako optimální, aby se disertace po korekturách (náměty viz níže) proměnila v úvod či komentář překladové čítanky klíčových studií angloamerické muzejní pedagogiky.

b) Vyjádření k postupu řešení problému, použitým metodám a splnění stanoveného cíle

Autorka postupovala adekvátně zvolenému cíli: provedla výběr z dobových textů, prostudovala je, konfrontovala jejich autentické znění s dostupnými sekundárními zdroji a sestavila „příběh idejí“ angloamerické muzejní pedagogiky. Její výběr a výklad není nestranný, což kritický čtenář předvídá a během čtení zjišťuje, autorka sama však vlastní pozici nedeklaruje otevřeně a skrývá ji (možná i sama před sebou) ve vágních tezích o „dobových koncepcích“ a „klíčových idejích“ (s. 11). Navléká historické texty a myšlenkový svět jejich autorů na jednoduchou, jakoby osvícenskou vývojovou linii „proměny [muzea] od exkluzivní instituce ... k demokratické, komunitní instituci,... kde každý hlas je vnímán jako rovnocenný“ (s. 144), aniž by kriticky rozlišovala mezi sítěmi, v nichž se popisovaná vystoupení odehrála. V důsledku toho jí pak mohou saúdskoarabský král Abdulaziz či emír Chalífa z Abú Zabí se svými spektakulárními projekty připadat jako sociální reformátoři a lidumilové, pohánění týmiž motivacemi jako John Cotton Dana a další favorité jejího vyprávění (s. 122, 145). Zvládnutí projekce vlastního světonázoru v badatelské praxi vyžaduje čas a neslušelo by se nyní autorce tento aspekt vyčítat, kdyby v disertaci neměla ambici v ideologickém zápalu kárat a kázat – srov. s. 144: „Dnešní muzejní a galerijní pedagogika ... by měla vybízet k multikulturní debatě... V českém prostředí, které doposud není vystaveno takové míře kulturní diversity jako prostředí americké nebo britské, nemusejí být tyto akcenty vnímány jako inspirativní...“ Domnívám se naopak, že způsob, jakým se české muzejní prostředí vyrovnalo s církevním, aristokratickým, panovnickým, německým či židovským dědictvím, by mohl řadě angloamerických institucí sloužit za vzor, a že i chronologicky mnoho významných místních počínů těm angloamerickým předcházelo (v někdejší multikulturní habsburské monarchii logicky a nepřekvapivě). Autorka poukazuje na imperialismus britských muzeí (s. 23), aniž by přiznala, že to byla často lhostejnost lokálních komunit, která umožnila vývoz artefaktů na Západ, a že jen díky tomuto vývozu byly mnohé z nich zachráněny před zkázou z rukou místních obyvatel (např. vykopávky z Ninive). Progresivistickou osnovu výkladu by nahradila rovněž jistější faktografická základna:

v disertaci (s. 121) se píše o „*fenoménu zážitkové architektury, [který] se rozvíjí od konce 20. století, kdy se muzea stávají klíčovými orientačními body...*“ Nepatřila snad muzea z 19. století k ikonickým stavbám svých měst (za všechny jmenujme National Gallery v Londýně anebo pražské Národní muzeum)?

Další připomínky:

Na území britského impéria žila před stoletím zhruba čtvrtina celosvětové populace, zatímco USA měly lidnatost zhruba jako šestina evropského kontinentu: počet muzeí, která v tomto prostředí existovala během uplynulých dvou set let, jde do desítek tisíc. Výběr 24 jmen reprezentujících sledovanou oborovou debatu v daném období by měl být velmi pečlivě prověřen a zdůvodněn. Autorčin klíč však není zcela jasný: jednu kapitolu disertace věnuje nečekaně Kanadánům, manželům Lordovým, vynechává však (z osobností známých oponentovi) kohokoli spojeného s fenoménem muzeí v přírodě anebo George Washingtona Stevense, od r. 1903 průkopnického ředitele Toledo Museum of Art (Ohio).

Samostatná kapitola je věnovaná Thomasovi Greenwoodovi, obsahuje odkazy k jeho textům, avšak v *Použité literatuře* Greenwoodovy stati chybí. Znamená to, že se s nimi autorka seznámila jen prostřednictvím sekundární literatury? Mělo by být zřejmé, kdy se pracuje s primárními a kdy se sekundárními zdroji, stejně jako by mělo být zřetelnější, kdy autorka interpretuje samostatně a kdy přebírá hledisko jiného badatele.

c) Stanovisko k výsledkům disertační práce a k původnímu konkrétnímu přínosu předkladatele disertační práce

Domnívám se, že cena práce spočívá především v její historiografické složce. V domácím prostředí jde o práci pionýrskou, a jak autorka naznačuje, kompaktní syntézu v daném záběru postrádá též anglická jazyková produkce. Výše uvedená upozornění směřují k dalšímu životu této disertace, který by měl nepochybně překročit utilitární formát kvalifikační práce.

d) Případné další vyjádření, zejména vyjádření k uspořádání, přehlednosti, formální úpravě a jazykové úrovni disertační práce

Práce je obsahově sevřená, přehledně a logicky strukturovaná, se srozumitelným a čtivým textem, ačkoli jeho konstrukce občas prozradí autorčino přemýšlení v angličtině. Poměrně často se chybuje v interpunkci (např. na s. 98 nejméně šestkrát) a ve skloňování zájmena „jenž“ (tamtéž dole). Vhodná, ale nikoli nutná, by byla obrazová příloha s podobiznami probíraných autorů a relevantními dobovými vyobrazeními z muzejní praxe.

e) Vyjádření k publikacím studenta doktorského studia

Jana Jiroutová se v průběhu doktorského studia plnohodnotně začlenila do profesionální rozpravy, a to díky svému jazykovému nadání i mezinárodně. Disertaci zvládla dokončit v náročných podmínkách, což není samozřejmost a svědčí o jejím zaujetí pro obor.

f) Doporučení k obhajobě

Disertační práci Jany Jiroutové **doporučuji k obhajobě**.

V Olomouci 16. 1. 2019

doc. PhDr. Martin Horáček, Ph.D.